

بررسی ساختار عاملی، پایایی و روایی نسخه فارسی پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط (ELOT-P)

اکبر رضائی^۱

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی ساختار عاملی، پایایی و روایی واگرایی و همگرایی نسخه فارسی پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط بود.

مواد و روش‌ها: در ابتدا پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط به زبان فارسی برگردانده شد. سپس با استفاده از روش ترجمه معکوس شکاف‌های موجود در ترجمه شناسایی و اصلاح شدند. در نهایت پس از اجرای مقدماتی و رفع اشکالات سؤالات، پرسش‌نامه نهایی به همراه مقیاس رضایت از زندگی و پرسش‌نامه افسردگی Beck بر دانشجویان گروه نمونه شامل ۳۳۲ نفر (۲۱۳ زن و ۱۱۹ مرد) از دانشجویان علوم انسانی دانشگاه پیام نور مرکز تبریز اجرا شدند.

یافته‌ها: در این پژوهش برای بررسی ساختار عاملی، ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از روش مؤلفه‌های اصلی و چرخش varimax روی ۱۵ سؤال پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط انجام شد. بررسی نمودار Scree و هم‌چنین تحلیل موازی Horn، راه‌حل دو عاملی را نشان داد. بررسی بارهای عاملی حاکی از آن بود که دو سؤال بار پایین و مساوی روی دو عامل دارند. این سؤال‌ها حذف شدند و تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی برای بار دوم روی ۱۳ سؤال باقی‌مانده اجرا شد. نتایج به وضوح دو عامل را نشان دادند. عامل اول ۲۵/۶۸ درصد و عامل دوم ۱۱/۸۷ درصد واریانس مجموعه سؤال‌ها را تبیین می‌کردند. همانند مقیاس‌های پرسش‌نامه اصلی این عوامل بر اساس محتوای سؤال‌ها بدبینی و خوش‌بینی نامگذاری شدند. پایایی مقیاس‌های نسخه فارسی پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط با استفاده از روش همسانی درونی آلفا (alpha) محاسبه شد. ضریب alpha برای مقیاس‌های بدبینی و خوش‌بینی به ترتیب برابر ۰/۸۳ و ۰/۷۱ به دست آمد. به منظور سنجش روایی واگرایی و همگرایی همبستگی بین نمرات مقیاس‌های خوش‌بینی و بدبینی با اندازه‌های مختلف بهزیستی روان‌شناختی (رضایت از زندگی و نشانگان افسردگی) محاسبه شد. نتایج نشان داد که بدبینی با افسردگی و خوش‌بینی با رضایت از زندگی همبستگی مثبت و معنی‌داری دارند. هم‌چنین رابطه بین خوش‌بینی با بدبینی و افسردگی با رضایت از زندگی منفی و معنی‌دار بود. نتایج ضرایب alpha و هم‌چنین ضرایب همبستگی نشان می‌دهد که پایایی و روایی مقیاس‌ها در سطح قابل قبول می‌باشد.

نتیجه‌گیری: نسخه فارسی پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط دارای ویژگی‌های روان‌سنجی مناسب برای کاربرد در پژوهش‌های روان‌شناختی و موقعیت‌های مشاوره‌ای می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: خوش‌بینی، بدبینی، پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی، ساختار عاملی، پایایی، روایی

ارجاع: رضائی اکبر. بررسی ساختار عاملی، پایایی و روایی نسخه فارسی پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط (ELOT-P). مجله تحقیقات

علوم رفتاری ۱۳۹۳؛ ۱۲(۱): ۱۳۳-۱۴۳

پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۲/۰۳

دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۱۱/۰۷

Email: akbar528@yahoo.com

۱- دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسؤول)

مقدمه

مفهوم خوش‌بینی و بدبینی در دهه گذشته پژوهش‌های زیادی در حوزه‌های روان‌شناسی تربیتی، شخصیت، اجتماعی و بالینی ایجاد کرده است. نتایج پژوهش‌ها نیز حاکی از آن است که در کل خوش‌بینی و بدبینی به ترتیب با سازگاری و ناسازگاری روان‌شناختی ارتباط دارند (۱۳-۱). با این حال، Chang و همکاران (۱۴) گزارش کرده‌اند که این حوزه پژوهشی حداقل از دو مشکل عمده رنج می‌برد: نخست این که هنوز هیچ تعریفی درباره خوش‌بینی و بدبینی مورد پذیرش اکثریت صاحب‌نظران نیست. Scheier و Carver خوش‌بینی و بدبینی به عنوان انتظارات پیامدی مثبت و منفی تعریف کرده‌اند (۱۵). دیدگاه آن‌ها تصورات کنونی و ارزیابی‌ها و نیز انتظارات آتی را شامل می‌شود (۱۶). در مقابل، Dember و همکاران خوش‌بینی و بدبینی را خیلی گسترده‌تر به‌عنوان چشم‌انداز مثبت و منفی به زندگی تعریف کرده‌اند (۱۷). مشکل دوم در این حوزه پژوهشی این است که درباره ابعاد خوش‌بینی و بدبینی ابهام و مناقشاتی وجود دارد. دیدگاه غالب مفهوم‌سازی Scheier و Carver از خوش‌بینی و بدبینی به‌عنوان دو قطب مخالف یک پیوستار است (۱۵). این دیدگاه فرض می‌کند که شخص یا خوش‌بین است یا بدبین. شخص نمی‌تواند هم خوش‌بین باشد و هم بدبین. با این حال برخی از پژوهشگران به صورت جدی این مدل یک بعدی را به چالش کشیده‌اند. آن‌ها بر این باور هستند که خوش‌بینی و بدبینی باید به عنوان دو بعد نسبتاً مستقل در نظر گرفته شود (۵ و ۱۸).

Scheier و Carver در سال ۱۹۸۵ بر اساس تعریف خودشان پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی (LOT یا Life Orientation Test) را معرفی کرده‌اند (۱۵) که این پرسش‌نامه به صورت گسترده در پژوهش‌های روان‌شناختی مورد استفاده قرار گرفته است. در ایران نیز کجباف، عریضی سامانی و خدابخشی پایایی و روایی این پرسش‌نامه را بررسی کرده و آن را در جامعه شهر اصفهان هنجاریابی کرده‌اند (۱۹). Dember و همکاران نیز در سال ۱۹۸۹ بر اساس تعریف گسترده خودشان مقیاس خوش‌بین و بدبینی (OPS یا

Optimism and Pessimism Scale) را تهیه کرده‌اند (۱۷). با توجه به این که پرسش‌نامه‌های مختلف از خوش‌بینی و بدبینی برای سنجش فرایندهای شناختی یکسان ارایه شده است، بنابراین در هنگام تفسیر و مقایسه یافته‌های تجربی به‌دست آمده از پرسش‌نامه‌های مختلف باید احتیاط‌های لازم صورت گیرد. با در نظر گرفتن یافته‌های گزارش شده در مطالعات قبلی (۳، ۶) و پیوند این‌ها با دو مطالعه دیگر (۱۸-۱۷) نگرانی‌هایی در زمینه روایی دیدگاه یک بعدی سنتی از خوش‌بینی و بدبینی ایجاد می‌کند. از این‌رو به نظر می‌رسد خوش‌بینی و بدبینی زمانی که به صورت انتظارات مثبت و منفی تعریف می‌شود مدل دوبعدی برای مفهوم‌سازی این دو سازه مناسب‌تر است. به همین دلیل Chang و همکارانش پرسش‌نامه‌های LOT و OPS را ترکیب نموده و پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط (ELOT یا Extended Life Orientation Test) را تهیه و روایی و پایایی و ساختار عاملی آن را بررسی کرده‌اند. در این پژوهش با استفاده از یک نمونه ۳۸۹ نفری از دانشجویان دانشگاه مشخص شد که مدل دو عاملی (یک عامل برای خوش‌بینی و دیگری برای بدبینی) مناسب‌تر از مدل یک عاملی برای LOT می‌باشد. در این پژوهش همبستگی بین عامل‌ها $0/54-$ و ضریب پایایی $0/77$ alpha برای مقیاس‌های خوش‌بینی و بدبینی به ترتیب $0/89$ و $0/89$ به‌دست آمده بود (۱۴). نتایج مطالعات دیگر نیز با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی از دیدگاه دو بعدی حمایت می‌کنند (۲۱-۲۰). برای مثال، Marshall و همکاران نشان دادند که این پرسش‌نامه در جامعه مردان ساختار دوبعدی دارد. افزون بر این، آن‌ها هم‌چنین یافتند که مدل دو بعدی با مقیاس نامیدی که شبیه LOT است و برای سنجش انتظارات آتی مثبت و منفی طراحی شده است بهتر برازش می‌یابد (۳).

با توجه به اهمیت بهبود و کیفیت زندگی انسان‌ها و نقش خوش‌بینی و بدبینی در آن، پژوهش حاضر چندین هدف را دنبال می‌کند: نخست این که این پژوهش بر آن است تا یافته‌های پژوهش‌های فوق‌الذکر برای ساخت ابزار اندازه‌گیری دو بعدی خوش‌بینی و بدبینی بر اساس تعریف این دو سازه به

پرسش‌نامه افسردگی بک استفاده شد که در ادامه هر یک از این مقیاس‌ها به اختصار توضیح داده شده است. پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط این پرسش‌نامه توسط Chang و همکاران معرفی شده است (۱۴). آن‌ها به منظور سنجش روایی و پایایی خوش‌بینی و بدبینی دو بعدی، ابتدا سؤالاتی که انطباق بهتری با تعریف انتظارات پیامدی مثبت و منفی داشتند را به ترتیب از پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی (LOT) و مقیاس خوش‌بینی و بدبینی (OPS) انتخاب کرده بودند. در این پرسش‌نامه چهار سؤال متغیر خوش‌بینی و چهار سؤال دیگر مقیاس بدبینی را مورد سنجش قرار می‌داد. OPS نیز یک مقیاس خودگزارشی است که از ۵۶ سؤال (۱۸ سؤال برای خوش‌بینی، ۱۸ سؤال برای بدبینی و ۲۰ سؤال خنثی) تشکیل شده بود که توسط Dember و همکارانش در سال ۱۹۸۹ ساخته شده است (۱۷). پس از ترکیب سؤال‌های پرسش‌نامه‌ها و اجرا، نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی در پژوهش Chang و همکاران نشان داد که در کل ۱۵ سؤال به بهترین صورت با تعریف عملی از خوش‌بینی و بدبینی به عنوان انتظارات پیامد مثبت و منفی (۶ سؤال برای مقیاس خوش‌بینی) و نه سؤال برای سنجش مقیاس بدبینی برازش و انطباق بهتری دارند. Chang و همکاران برای مقیاس‌های خوش‌بینی و بدبینی به ترتیب ضریب پایایی α (۰/۷۷) و α (۰/۸۹)، ضریب ω (۰/۸۱) و (۰/۹۲) و ضریب α -test retest (۰/۷۳) و (۰/۸۴) گزارش کرده‌اند (۱۴). در این پرسش‌نامه سؤال‌ها بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرتی از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) تنظیم شده بودند. مقیاس رضایت از زندگی مقیاس رضایت از زندگی (SWLS) یا (Satisfaction with Life Scale): از پنج سؤال تشکیل شده است که توسط Diener و همکاران تهیه شده است (۲۲). این مقیاس رضایت از زندگی را به صورت کلی مورد سنجش قرار می‌دهد. در این پرسش‌نامه از مشارکت‌کنندگان خواسته می‌شود تا میزان موافقت یا مخالفت خود را با هر بیان، در روی یک مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرتی مشخص کنند. در این پژوهش ضریب آلفای کراباخ ۰/۸۳ برای سؤال‌های این مقیاس به دست آمد.

عنوان انتظارات پیامدی منفی و مثبت تکرار کند. هدف دوم بررسی پایایی مقیاس‌ها و هم‌چنین روایی واگرایی و همگرایی اندازه‌های جداگانه خوش‌بینی و بدبینی از طریق محاسبه همبستگی این اندازه‌ها با سایر سازه‌های بهزیستی روان‌شناختی از قبیل رضایت از زندگی و افسردگی می‌باشد. در این پژوهش از مقیاس افسردگی به عنوان مقیاسی که در راستای بدبینی و در طیف مقابل خوش‌بینی و هم‌چنین مقیاس رضایت از زندگی به عنوان مقیاسی که در راستای خوش‌بینی و در طیف مقابل بدبینی قرار دارند، استفاده شد. به طور مشخص پژوهش حاضر در پی دستیابی به سؤالات زیر بود:

۱. آیا نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی دو بعدی بودن ساختار عاملی سؤال‌های تشکیل‌دهنده پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط (ELOT) را شناسایی و تأیید می‌کنند؟
۲. آیا مجموعه سؤالاتی که مؤلفه‌های مختلف ELOT را تشکیل می‌دهند همسانی درونی بالایی دارند؟
۳. آیا مقیاس‌های مختلف ELOT یعنی خوش‌بینی و بدبینی از روایی قابل قبولی برخوردارند؟

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر با توجه به بررسی خصوصیات روان‌سنجی و ماتریس همبستگی برای تحلیل عاملی از نوع تحقیقات همبستگی محسوب می‌شود. در این پژوهش تعداد ۳۳۲ نفر (۲۱۳ زن و ۱۱۹ مرد) از دانشجویان علوم انسانی دانشگاه پیام نور مرکز تبریز از جمله دانشجویان روان‌شناسی، آموزش پیش‌دبستانی و دبستانی، علوم اجتماعی، مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، مشاوره، حقوق در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مورد مطالعه قرار گرفتند (میانگین سنی گروه نمونه ۲۳ سال و ۹ ماه و با انحراف معیار ۴/۶۲). برای انتخاب نمونه آماری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به شیوه تصادفی استفاده شد.

ابزارهای اندازه‌گیری

در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط، مقیاس رضایت از زندگی و

مورد پذیرش قرار گرفت و نسخه نهایی جهت اجرا آماده شد. سپس این پرسش‌نامه به همراه پرسش‌نامه‌های دیگر (مقیاس رضایت از زندگی و پرسش‌نامه افسردگی بک) بر اساس دستورالعمل‌های مربوطه بر دانشجویان گروه نمونه در شرایط یکسان اجرا شد. برای اجرا دستیاران پژوهشگر پس از کسب اجازه از مسؤولان دانشگاه، با هماهنگی قبلی به کلاس‌های انتخاب شده مراجعه می‌کردند، ابتدا توضیحات لازم در مورد اهداف پژوهش و نحوه مشارکت به دانشجویان ارائه و سپس به سؤالات احتمالی دانشجویان پاسخ می‌دادند. پس از جلب رضایت آنان پرسش‌نامه‌ها در اختیارشان گذاشته می‌شد تا تکمیل کنند. همچنین توضیحات لازم در مورد چگونگی تکمیل پرسش‌نامه‌ها به صورت واضح در ابتدای پرسش‌نامه‌ها نیز درج شده بود. دانشجویان پرسش‌نامه‌ها را در یک جلسه تکمیل کردند.

یافته‌ها

تحلیل عاملی اکتشافی در این مطالعه تحلیل عاملی اکتشافی (EFA یا Exploratory Factor Analysis): با استفاده از تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش varimax به منظور بررسی ساختار عاملی نسخه فارسی پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط (ELOT-P یا Extended Life Orientation Test-Persian Version): بر ۱۵ سؤال پرسش‌نامه اجرا شد. ابتدا آزمون‌های مقدماتی جهت ارزیابی مناسب بودن نمونه برای تحلیل عاملی، کفایت یا بسندگی نمونه‌گیری و آزمون کرویت Bartlett انجام شد. ضریب بسندگی نمونه‌گیری آزمون Kaiser-Mayer-Olkin برابر 0.768 و آزمون χ^2 کرویت Bartlett برابر $714/532$ و $P < 0.001$ بود. این نتایج نشان داد که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند.

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی چهار عامل با ارزش ویژه بالای یک که $50/78$ درصد واریانس کل نمونه را تبیین می‌کردند نشان داد، اما بررسی نمودار Scree و تحلیل موازی Horn حاکی از آن بود که راه حل دو عاملی خیلی مناسب است. پس از تحلیل عاملی اولیه به منظور دستیابی به ساختار دو عاملی

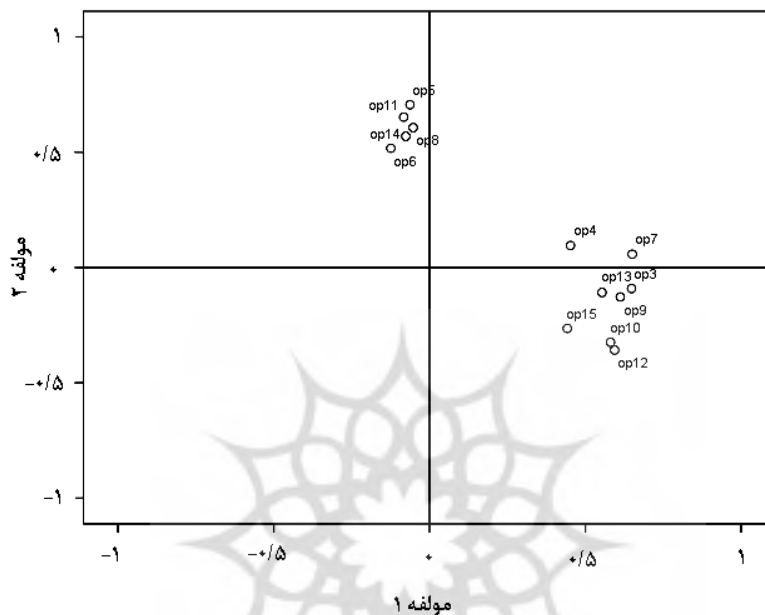
پرسش‌نامه افسردگی Beck : پرسش‌نامه افسردگی Beck شامل ۲۱ سؤال است که علایم جسمانی، رفتاری و شناختی افسردگی را مورد سنجش قرار می‌دهد. در این پرسش‌نامه هر یک سؤال‌ها چهار گزینه دارد که بر مبنای صفر تا سه نمره‌گذاری می‌شود و درجات مختلفی از افسردگی از خفیف تا شدید را تعیین می‌کنند. حداکثر نمره در این پرسش‌نامه ۶۳ و حداقل آن صفر است. این پرسش‌نامه توسط Beck و همکاران تدوین شد و در سال‌های بعد مورد تجدید نظر قرار گرفته است (۲۳). فرم تجدید نظر شده پرسش‌نامه افسردگی بک در مقایسه با فرم اولیه بیشتر با DSM-IV همخوان است. علاوه بر آن ویرایش دوم این پرسش‌نامه تمامی عناصر افسردگی را بر اساس نظریه شناختی تحت پوشش قرار می‌دهد. مطالعات انجام شده بر روی ویرایش دوم این پرسش‌نامه نشان می‌دهد که این پرسش‌نامه از پایایی مطلوبی برخوردار است. Beck و همکاران همسانی درونی این پرسش‌نامه را در دامنه‌ای از $0/73$ تا $0/92$ با میانگین $0/86$ و ضریب آلفا برای گروه بیمار $0/86$ و غیر بیمار $0/81$ گزارش کرده‌اند (۲۳). Basker و همکاران ضریب آلفای کرانباخ یا همسانی درونی $0/96$ و پایایی بازآزمایی $0/82$ را برای این پرسش‌نامه به دست آورده‌اند (۲۴). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرانباخ $0/88$ برای سؤال‌های این مقیاس به دست آمد.

روش اجرا

در این پژوهش ابتدا پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط توسط دو نفر مترجم زبان انگلیسی ترجمه شد. بعد از این کار ترجمه‌ها توسط یکی از همکاران روان‌شناس مورد مقایسه قرار گرفت. در این مرحله برای هر سؤال، بیانی که به بهترین صورت آن سؤال را بازنمایی می‌کرد انتخاب شد. سپس از یک نفر مترجم زبان انگلیسی خواسته شد تا سؤال‌های برگردانده شده به فارسی را به زبان انگلیسی ترجمه نمایند. آنگاه شکاف‌های موجود در تطابق دو ترجمه اصلاح گردید. سپس پرسش‌نامه بر روی ۵۰ دانشجوی دانشگاه به صورت آزمایشی اجرا شد و قابلیت فهم سؤالات مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت هم ترازوی نسخه فارسی پرسش‌نامه با نسخه اصلی

۱/۵۴ بار دارند. در کل این دو عامل ۳۵/۵۵ درصد واریانس کل نمونه را تبیین می‌کردند. همانند خرده مقیاس‌های نسخه اصلی این عوامل بدبینی و خوش‌بینی نام‌گذاری شدند. نمودار مؤلفه‌ها در فضای چرخش‌یافته در نمودار ۱ ارائه شده است.

تحلیل مؤلفه‌های اصلی با روش چرخش varimax دوباره روی ۱۵ سؤال انجام شد. در این مرحله سؤال ۲ به علت بار عاملی کمتر از ۰/۳۰ و همچنین سؤال ۱ به علت بار مساوی بر روی دو عامل حذف شدند و در نهایت نتایج نشان داد که ۱۳ سؤال باقی مانده روی دو عامل با ارزش‌های ویژه ۳/۳۴ و

نمودار ۱. مؤلفه‌های پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط در فضای چرخش‌یافته

که سؤالات مقیاس‌های پرسش‌نامه از نظر همسانی درونی در سطح قابل قبول می‌باشند.

در جدول ۱ ماتریس ساختار عاملی سؤال‌های پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط پس از چرخش Varimax بیان شده است. روایی به منظور سنجش روایی واگرایی (روایی تمیزی) و روایی همگرایی همبستگی بین نمرات مقیاس‌های خوش‌بینی و بدبینی با اندازه‌های مختلف بهزیستی روان‌شناختی (رضایت از زندگی و نشانگان افسردگی) محاسبه شد. جدول ۲ شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد و ...) و جدول ۳ نتایج آزمون همبستگی این متغیرها را نشان می‌دهند.

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود بدبینی با افسردگی و خوش‌بینی با رضایت از زندگی همبستگی مثبت و

نتایج تحلیل عاملی همچنین نشان داد که بارهای عاملی سؤال‌های مقیاس بدبینی بین ۰/۴۴ تا ۰/۶۵ می‌باشد و این مقیاس ۲۵/۶۸ درصد واریانس را تبیین می‌کند. از طرف دیگر، بارهای عاملی خرده مقیاس خوش‌بینی بین ۰/۵۲ تا ۰/۷۱ بود و این خرده مقیاس ۱۱/۸۷ درصد واریانس را تبیین می‌کرد. ماتریس ساختار عاملی این تحلیل در جدول ۱ نشان داده شده است.

پایایی برای بررسی پایایی عامل‌های به‌دست آمده از تحلیل عاملی با استفاده از روش همسانی درونی ضریب پایایی alpha محاسبه شد. ضریب پایایی alpha برای هشت سؤال مقیاس بدبینی برابر ۰/۸۳ و همچنین برای پنج سؤال مقیاس خوش‌بینی برابر ۰/۷۱ به‌دست آمد. این نتایج نشان می‌دهند

معنی داری دارد. با این حال شدت همبستگی بین بدبینی با افسردگی بیشتر از خوش بینی با رضایت از زندگی می باشد. بین خوش بینی و بدبینی و همچنین بین افسردگی و رضایت به دست آمد.

از زندگی نیز همبستگی منفی و معنی داری وجود داشت. ضریب همبستگی بین خوش بینی و بدبینی برابر $0/350-$ به دست آمد.

جدول ۱. ماتریس ساختار عاملی سؤال های پرسش نامه جهت گیری زندگی مبسوط پس از چرخش Varimax

مؤلفه		سؤال ها
۲ خوش بینی	۱ بدبینی	
مقیاس بدبینی		
	۰/۶۵۰	۷. انتظار ندارم وقایع به نفع من اتفاق بیفتند.
	۰/۶۴۸	۳. خیلی کم اتفاق می افتد که انتظار پیامد مطلوبی از وقایع داشته باشم.
	۰/۶۱۲	۹. بسیار کم اتفاق می افتد که امور بر وفق مراد من پیش روند.
	-۰/۳۵۸	۱۲. به ندرت روی وقایع مثبت حساب باز می کنم.
	-۰/۳۲۴	۱۰. در مواقعی که با اراده خود تصمیم به کاری می گیرم، انتظار نتیجه مطلوبی از آن ندارم.
	۰/۵۵۳	۱۳. همیشه بهتر است فرض را بر شکست قرار داد، زیرا در صورت وقوع صدمات آن به حداقل خواهد رسید.
	۰/۴۵۲	۴. هرگاه فکر می کنم اتفاق بدی برایم روی خواهد داد، همان اتفاق برایم رخ می دهد.
	۰/۴۴۲	۱۵. اگر شانس ۵۰-۵۰ داشته باشم، اکثر مواقع پاسخ های غلط را انتخاب خواهم کرد.
مقیاس خوش بینی		
	۰/۷۰۶	۵. همواره به جنبه های مثبت وقایع می نگرم.
	۰/۶۵۲	۱۱. باور دارم که خواستن توانستن است.
	۰/۶۰۷	۸. در انجام امور جدید انتظار موفقیت دارم.
	۰/۵۶۹	۱۴. در کل، کارها به نتیجه مطلوبی منجر خواهند شد.
	۰/۵۱۷	۶. همیشه نسبت به آینده خوش بین هستم.

توجه: سؤال ۲ به علت بار عاملی کمتر از $0/30$ و همچنین سؤال ۱ به علت بار مساوی روی دو عامل از مجموعه سؤال های مقیاس حذف شدند.

جدول ۲. شاخص های آمار توصیفی مقیاس های خوش بین، بدبینی و اندازه های بهزیستی روان شناختی

تعداد سؤال ها	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب آلفا
۸	۲۲/۱۵	۵/۱۵۷	۰/۸۳
۵	۱۹/۲۳	۳/۳۴۵	۰/۷۱
۵	۱۵/۹۵	۴/۴۴۵	۰/۸۳
۲۱	۱۴/۰۹	۱۰/۲۷۰	۰/۸۸

جدول ۳. همبستگی بین مقیاس‌های خوش‌بین، بدبینی، رضایت از زندگی و افسردگی

۴	۳	۲	۱	
				۱. بدبینی
		-	-۰/۳۵**	۲. خوش‌بینی
	-	۰/۴۰**	-۰/۲۷**	۳. رضایت از زندگی
-	-۰/۳۸**	-۰/۴۱**	۰/۴۷**	۴. افسردگی

$p < 0.01$ (**آزمون دو دامنه)

مقیاس مختلف در نظر گرفته می‌شود و نمره‌های هر مقیاس به صورت جداگانه محاسبه می‌گردد. نمره‌های بالاتر در مقیاس‌ها حاکی از سطوح بالاتر آن ویژگی در افراد می‌باشد. ساختار دو عاملی ELOT-P به پژوهشگران این امکان را می‌دهد اهمیت نسبی مؤلفه‌های مختلف را در موقعیت‌های مختلف مقایسه کند. در این پژوهش دو سؤال پرسش‌نامه اصلی از مجموعه سؤال‌ها حذف شد. بنابراین مقادیر به دست آمده برای میانگین سؤال‌های مقیاس‌های خوش‌بینی و بدبینی را نمی‌توان با نمره‌های میانگین پرسش‌نامه اصلی مقایسه کرد.

در این پژوهش ضریب پایایی alpha برای هشت سؤال مقیاس بدبینی و پنج سؤال مقیاس خوش‌بینی به ترتیب برابر ۰/۸۳ و ۰/۷۱ به دست آمد. در پژوهش Chang و همکاران ضریب پایایی alpha برای مقیاس‌های خوش‌بینی و بدبینی به ترتیب ۰/۷۷ و ۰/۸۹ گزارش شده است (۱۴). نتایج سطوح قابل قبول پایایی مقیاس‌ها را تأیید می‌کنند. در نتیجه می‌توان گفت که ELOT-P را می‌توان به صورت پایایی با دانشجویان ایرانی نیز به کار برد.

در بررسی روایی واگرایی و همگرایی، نتایج پژوهش حاضر همخوان با انتظارات اولیه نشان داد که بدبینی با افسردگی و خوش‌بینی با رضایت از زندگی همبستگی مثبت و معنی‌داری دارد. رابطه بدبینی با رضایت از زندگی و همچنین خوش‌بینی با افسردگی منفی و معنی‌داری بود. این نتایج با پژوهش‌های قبلی همسو و هماهنگ بودند. Plomin و همکاران یافتند که خوش‌بینی و بدبینی به صورت مستقل با رضایت از زندگی همبستگی دارند (۲۵). موسوی نسب و تقوی نیز نشان دادند که خوش‌بینی به تنهایی در حدود ۱۰ درصد از واریانس مؤثر در

بحث و نتیجه‌گیری

در این مطالعه ساختار عاملی نسخه فارسی پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط (ELOT-P) در جامعه دانشجویان ایرانی بررسی شد. برای بررسی ساختار عاملی مقیاس، ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) اجرا شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی ساختار دو عاملی را پیشنهاد کرد. تحلیل عاملی تأییدی نیز مناسب بودن مدل دو عاملی این سازه‌ها را نشان داد. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های قبلی (۶ و ۱۴) همخوان است. با این حال در برخی از پژوهش‌ها نتایج نسبتاً متفاوتی نیز به دست آمده است. برای مثال، Yue و Lai در سال ۲۰۰۰ آزمون جهت‌گیری زندگی تجدیدنظرشده را بر روی ۴۰۴ دانشجوی هنگ‌کنگ و ۳۲۸ دانشجوی چینی اجرا کردند. نتایج نشان داد که برای داده‌های هنگ‌کنگ راه‌حل یک عاملی مناسب است اما در نمونه چینی سؤالات مثبت و منفی نوشته شده به دو عامل تقسیم شده بودند. در این پژوهش نتایج با توجه به تفاوت‌های فرهنگی بین دو جامعه مورد تفسیر قرار گرفته است.

همبستگی بین عامل‌های خوش‌بینی و بدبینی در مطالعه حاضر ۰/۳۵- به دست آمد. در پژوهش‌های قبلی همبستگی بین عامل‌های خوش‌بینی و بدبینی در دامنه‌ای از ۰/۴۵- تا ۰/۵۴- گزارش شده است (۱۴، ۶، ۳). با این حال، Plomin و همکاران همبستگی غیرمعنی‌داری بین مقیاس‌های مختلف پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی یعنی خوش‌بینی و بدبینی (۰/۰۲-) (به دست آورده‌اند (۲۵). چنین اختلاف‌هایی در بین مطالعات مختلف با استفاده از اندازه‌های مشابه اما نه یکسان خوش‌بینی و بدبینی مبهم باقی مانده است.

ساختار دو عاملی به دست آمده از ELOT-P به عنوان دو

انتظارات پیامدی منفی را پیش‌بینی می‌کنند ولی هرگز در راهبرد مقابله‌ای فعال درگیر نمی‌شوند. آن‌ها گروهی را نیز به عنوان خوش‌بین‌های محتاط در نظر می‌گیرند. این افراد علیرغم انتظارات پیامدی مثبت خودشان در رفتارهایی درگیر می‌شوند گویی که از پیامدهای مطلوب مطمئن نیستند (۳۱-۳۰). به همین دلیل ضروری است پژوهش‌های بعدی شناسایی ابعاد خوش‌بینی و بدبینی در فرهنگ‌های مختلف ادامه دهند. مطالعه خوش‌بینی و بدبینی از منظر رویکردهای مختلف (برای مثال از دیدگاه رفتاری- شناختی یا موقعیتی- خاص) می‌تواند مفید باشد. پژوهشگران می‌توانند رابطه بین پیشایندها و پسایندهایی که انتظارات خوش‌بینانه و بدبینانه ایجاد می‌کنند را در موقعیت‌های مختلف بررسی کنند. ارایه چنین مدل‌هایی می‌تواند به روشن شدن شرایطی که در آن اندازه‌های خوش‌بینی و بدبینی خودگزارشی بیشتر یا کمتر با همدیگر ارتباط داشته باشند کمک کند (۱۴). از این رو پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های بعدی بر پالایش ابزارهای اندازه‌گیری خودگزارشی موجود خوش‌بینی و بدبینی ادامه دهند و همچنین در تهیه، تدوین و توسعه ابزارهای جایگزین سنجش این سازه‌ها (برای مثال با استفاده از رتبه‌بندی‌های همسالان) به منظور تعیین روایی همگرایی بکوشند.

در نهایت، برای افزایش قابلیت تعمیم نتایج پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های مشابهی روی گروه‌های سنی مختلف اعم از افراد باسواد و بی‌سواد انجام شود. همچنین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی رابطه بین خوش‌بینی و بدبینی با متغیرهای دیگر نظیر عزت‌نفس، ناامیدی، هوش هیجانی، روان‌آزرده‌خویی، تسلط شخصی، عاطفه مثبت و منفی، خلق و خو، کارآمدی شخصی، دلگرمی، مکان کنترل، سرزندگی، درون‌گرایی، برون‌گرایی، کنترل شخصی و سلامت روانی بررسی شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از طرحی است که با حمایت مالی دانشگاه پیام نور با عنوان بررسی رابطه خوش‌بینی- بدبینی، استرس تصویری، عاطفه مثبت و منفی و هوش اجتماعی با

رضایت از زندگی را تبیین می‌نماید (۱۲). مردانی، حمله و حیدری نیز گزارش کرده‌اند که رابطه خوش‌بینی با رضایت از زندگی برابر $0/32$ می‌باشد (۲۶). Marshall و Lang نیز ضریب همبستگی $0/49$ - را بین خوش‌بینی و افسردگی گزارش کرده‌اند (۲۰). Dunn نیز در پژوهشی نشان داد که خوش‌بینی پیش‌بینی کننده نشانگان افسردگی کمتر می‌باشد (۲۷). کجباف، عریضی سامانی و خدابخشی رابطه خوش‌بینی و افسردگی را $0/65$ به دست آورده‌اند (۱۹). Karademas رابطه بین خوش‌بینی و افسردگی را $0/48$ - و رابطه بین خوش‌بینی با رضایت از زندگی را $0/42$ گزارش کرده‌اند (۲۸). Chang و همکاران نشان دادند که بعد از کنترل عاطفه مثبت و منفی، خوش‌بینی و بدبینی با رضایت از زندگی همبستگی معنی‌داری دارد (۱۴). Chang و همکاران در پژوهشی دیگر رابطه بین خوش‌بینی و بدبینی با رضایت از زندگی را به ترتیب برابر $0/42$ و $0/34$ - و رابطه بین خوش‌بینی و بدبینی با افسردگی را به ترتیب برابر $0/34$ - و $0/41$ به دست آورده‌اند (۲۹). نتایج پژوهش Lai و Yue نیز در سال ۲۰۰۰ در جامعه آماری چین و هنگ‌کنگ نیز روایی همگرایی تمیزی ELOT-R را تأیید کرد. در این پژوهش ELOT-R به صورت معنی‌داری با دو متغیر سلامت عمومی و نشانگان فیزیکی ارتباط داشتند (۱۶). با توجه به این نتایج می‌توان نتیجه‌گیری کرد که نسخه فارسی پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی مبسوط (ELOT-P) دارای ویژگی‌های روان‌سنجی مناسب برای کاربرد در پژوهش‌های روان‌شناختی و بالینی است.

حال که نتایج پژوهش‌ها روایی و پایایی مدل دوبعدی خوش‌بینی و بدبینی را تأیید می‌کنند، نکته مهم این است که آیا مدل دو بعدی ارزش کاربردی بیشتری دارد یا یک بعدی؟ هر چند مدل دو بعدی مزایای خاص خود را دارد، با این حال پذیرش دیدگاه دو عاملی خوش‌بینی و بدبینی ضرورتاً به این معنی نیست که مدل یک بعدی باید کنار گذاشته شود. برای مثال شخصی ممکن است این دیدگاه را بپذیرد که چندین نوع مختلف خوش‌بینی و بدبینی وجود دارد. در حمایت از این دیدگاه، صاحب‌نظران بر این باور هستند که برخی از افراد بدبین دفاعی هستند. این افراد

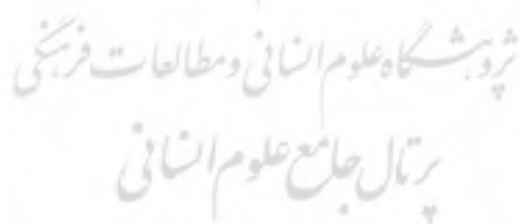
مراحل دیگر فرایند پژوهش از جمله در وارد کردن داده‌ها به SPSS کمک‌های فراوانی کرده‌اند تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

بهزیستی روان‌شناختی به تصویب رسیده است. در این جا از مسؤولان محترم پژوهشی دانشگاه پیام نور و تمامی دانشجویان عزیز که در تکمیل پرسش‌نامه‌ها و هم‌چنین در

References

1. Scheier M F, Weintraub, J K, Carver C S. Coping with stress: Divergent strategies of optimists and pessimists. *Journal of Personality and Social Psychology* 1986; 51 (6): 1257-64.
2. Peterson C, Seligman M E P, Vaillant G E. Pessimistic explanatory style is a risk factor for physical illness: A thirty-five year longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology* 1988; 55: 23° 7.
3. Marshall G N, Wortman C B, Kusulas J W, Hervig L K, Vickers R R. Distinguishing optimism from pessimism: Relations to fundamental dimensions of mood and personality. *Journal of Personality and Social Psychology* 1992; 62: 1067-74.
4. Carver C S, Pozo C, Harris S D, Noriega V, Seheier M F, Robinson D S, et al. How coping mediates the effect optimism on distress: A study of women with early stage breast cancer. *Journal of Personality and Social Psychology* 1993; 65: 375-90.
5. Mroczek D K, Spiro A, Aldwin C M, Ozer D J, Bosse R. Construct validation of optimism and pessimism in older men: Findings from the Normative Aging Study. *Health Psychology* 1993; 12(5): 406-9.
6. Chang E C, D Zurilla T J, Maydeu-Olivares A. Assessing the dimensionality of optimism and pessimism using a multimeasure approach. *Cognitive Therapy and Research* 1994; 18(2): 143° 60.
7. Chang E C. Dispositional optimism and primary and secondary appraisal of a stressor: Controlling for confounding influences and relations to coping and psychological and physical adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology* 1998; 74: 1109° 20.
8. Peterson, C. Optimistic explanatory style and health. In: Gillham JE, Editor. *The Science of Optimism and Hope: Research Essays in Honor of Martin E.P. Seligman*. Philadelphia, Pa: Templeton Foundation Press; 2000: 145-62.
9. Schneider S L. In search of realistic optimism. *American Psychologist* 2001; 56: (3) 250-63.
10. Scheier M F, Carver C S, Bridges M W. Optimism, Pessimism, and Psychological Well-Being. In E.C Chang Editor. *Optimism and Pessimism*. Washington, DC: American Psychological Association; 2000.
11. Taylor S E, KeMeny M F, Aspinwall L G., Schneider S G., Rodriguez R , Herbert M. Optimism, coping, psychological distress, arid high-risk sexual behavior among men at risk for Acquired Immunodeficiency Syndrome (AIDS). *J Pers Soc Psychol* 1992; 63(3); 460-73.
12. Mousavinasab S M H, Taghavi S M R. Optimism-pessimism and coping strategies: Prediction of psychological adjustment in adolescents. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology* 2007; 12(4, 47): 380-89. [In Persian].
13. Aghaei A, Raeisi R, Atashpour S H. The relationship between optimism and pessimism with mental health in adults in Esfahan, *Knowledge and Research in Applied Psychology* 2007; 9(33): 117-30. [In Persian].
14. Chang E C, Maydeu-Olivares A, D Zurilla T J. Optimism and pessimism as partially independent constructs: Relations to positive and negative affectivity and psychological wellbeing. *Personality and Individual Differences* 1997; 23: 433° 40.
15. Scheier M F, Carver C S. Optimism, coping, and health: assessment and implications of generalized outcome expectancies. *Health Psychology* 1985; 4: 219° 47.
16. Lai J C L, Yue X Measuring optimism in Hong Kong and mainland Chinese with the revised Life Orientation Test. *Personality and Individual Differences* 2000; 28(4): 781° 96.
17. Dember W M, Martin S H, Hummer M K, Howe S R, Melton R S. The measurement of optimism and pessimism. *Current Psychology: Research & Reviews* 1989; 8: 102-19.
18. Fischer M. Leitenberg H. Optimism and pessimism in elementary school-aged children. *Child Development* 1986; 57(1): 241-8.
19. Kajbaf M B, Oreyzi Samani S H R, Khodabakhshi M. Standardization, reliability, and validity of optimism scale in Esfahan and a survey of relationship between optimism, self-mastery, and depression. *Psychological Studies* 2006; 2(1-2): 51-68. [In Persian].

20. Marshall G N, Lang E L. Optimism, self-mastery, and symptoms of depression in women professionals. *Journal of Personality and Social Psychology* 1990; 59(1): 132-9.
21. Robinson-Whelen S, Kim C, MacCallum R C, Keicolt-Glaser J K. Distinguishing optimism from pessimism in older adults: Is it more important to be optimistic or not to be pessimistic? *Journal of Personality & Social Psychology* 1997; 73(6): 1345-53.
22. Diener E, Emmons R A, Larsen R J, Griffin S. The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment* 1985; 49: 71° 5.
23. Beck A T, Steer R A, Brown G K. *Manual for the Beck Depression Inventory-II*. San Antonio, TX: Psychological Corporation; 2000.
24. Basker M, Prabhakar D, Moses P D, Russell S, Swamidhas P, Russell S. The psychometric properties of beck depression inventory for adolescent depression in a primary-care paediatric setting in India. *Child Adolesc Psychiatry ment Health*; 2007, 1:8.
25. Plomin R, Scheier M E, Bergeman C S, Pedersen N L, Nesselroade J R, McClearn G E. Optimism, pessimism, and mental health: A twin/adoption analysis. *Personality and Individual Differences* 1992; 13(8): 921-30.
26. Mardani Hamule M, Heidari H. The relationship between optimism and attachment styles with marital satisfaction in woman. *Journal of Urmia Nursing and Midwifery Faculty* 2010; 8(1): 46-52. [In Persian].
27. Dunn D S. Well-being following amputation: Salutary effects of positive meaning optimism and control. *Rehabilitation Psychology* 1996; 41(4): 258-302.
28. Karademas E C. Self-efficacy, social support and well-being: The mediating role of optimism. *Personality and Individual Differences* 1996; 40: 1281° 90.
29. Chang EC, Sanna LJ, Yang K M. Optimism, pessimism, and psychological adjustment in US and Korea: A test of a mediation model. *Personality and Individual Differences* 2003; 34(7): 1195-208.
30. Norem J K, Cantor N. Anticipatory and post hoc cushioning strategies: Optimism and defensive pessimism in risky situations. *Cognitive Therapy and Research* 1986; 10: 347-62.
31. Wallston K A. Theoretically based strategies for health behavior change. In: M P. O'Donnell, J S Harris, Editors. *Health promotion in the workplace*. 2nd ed. Albany, NY: Delmar Publishers; 1994: 185-203.

Investigating Factorial Structure, Reliability and Validity of the Extended Life Orientation Test- Persian Version (ELOT-P) in the University Students Population

Akbar Rezaei¹

Original Article

Abstract

Aim and Background: The purpose of the present study was to investigate the factorial structure, reliability and divergent and convergent validity of the Extended Life Orientation Test- Persian Version (ELOT-P).

Methods and Materials: First, ELOT was translated to Persian language. Then by using the back-translation procedure, the gaps between the translated version and the original version were corrected. Finally, after the pilot study and modifying the defected items, the final questionnaire accompanied by the Satisfaction with Life Scale (SWLS) and the Beck Depression Inventory (BDI) were administered to sample group consisting of 332 students studying in Humanities Sciences in Tabriz Payame Noor University (213 female, 119 male)..

Findings: In this study, Exploratory Factor Analysis (EFA) by using a Principal Component method with Varimax Rotation was conducted on 15 items of ELOT-P. Cattell's Scree plot and Horn's parallel analysis indicated two factor solutions. Examination of factors loadings revealed that two items have low and equal load on two factors. These items were deleted and the second Principal Component factor analysis was conducted on the remaining 13 items. The results showed clearly two factors. The first factor accounted for 25.68 percent and the second factor about 11.87 percent of the variance in the item set. Like the original questionnaire, these factors were called pessimism and optimism, according to the items contents. The reliability of the ELOT-P was calculated by internal consistency (alpha). Alpha coefficients for pessimism and optimism scales obtained 0.83 and 0.71, respectively. In order to assess divergent and convergent validity, correlation between scores of pessimism and optimism scales with various measures of psychological well-being (life satisfaction and depressive symptoms) was calculated. The Results showed that there is positive and meaningful correlation between pessimism with depression, and optimism with Life Satisfaction. Also the relationship between pessimism with optimism and depression with Life Satisfaction were negative and meaningful. The results of alpha correlations and also correlation coefficients show that reliability and validity of scales are in acceptable level.

Conclusions: The Extended Life Orientation Test-Persian Version (ELOT-P) has appropriate psychometric properties for utilizing in psychological research and counseling situations.

Keywords: Optimism, Pessimism, the Extended Life Orientation Test- Persian Version, Factorial Structure, Reliability, Validity

Citation: Rezaei A. Investigating Factorial Structure, Reliability and Validity of the Extended Life Orientation Test- Persian Version (ELOT-P) in the University Students Population. J Res Behave Sci 2014; 12(1): 133-143

Received: 26.01.2013

Accepted: 23.04.2014

1- Associate Professor, Department of Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran (Corresponding Author) Email: akbar528@yahoo.com